

Oikeusalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2025– 2030

Sisällys

1.	Esipuhe	3
2.	Johdanto	3
3.	Poliittiset painopistealueet	4
4.	Yhteistyöohjelman arviointi	7

LUONNOS

1. Esipuhe

[täydennetään]

2. Johdanto

2.1. Visio ja kolme strategista painopistealuetta

Pohjoismaiden pääministerit päättivät 20. elokuuta 2019, että Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä, *Visio 2030*.

Oikeusalan yhteistyössä keskitytään kolmeen strategiseen painopistealueeseen: ”pohjoismaisen lainsäädännön yhdenmukaisuus”, ”oikeusvarmuus Pohjolassa” ja ”rikollisuuden ennaltaehkäisy ja torjunta”. Näillä painopistealueilla tehtävän yhteistyön avulla oikeusalan sektori toteuttaa omalta osaltaan Pohjoismaiden ministerineuvoston *Visio 2030:n* strategisia painopistealueita kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta.

Oikeusalan yhteistyössä pyritään edistämään pohjoismaisen lainsäädännön yhdenmukaisuutta Helsingin sopimuksen yhteistyötä koskevien määräysten mukaan sekä estämään turhien rajaesteiden syntyminen ja tekemään Pohjoismaista yhtenäinen integroitunut alue. Näillä toimilla tuetaan vision strategisia painopistealueita sosiaalisesti kestävästä ja kilpailukykyisestä Pohjolasta.

Pohjoismaiseen oikeusvarmuuteen liittyvillä toimilla halutaan turvata ja ylläpitää oikeusvaltioperiaatetta Pohjoismaissa ja niiden lähialueilla, mikä tukee sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Rikollisuuden ennaltaehkäisyllä ja torjunnalla, mukaan lukien järjestäytynyt rikollisuus ja terrorismi, on keskeinen asema pohjoismaisessa oikeusalan yhteistyössä. Siksi oikeusyhteistyön sektorilla on mm. perustettu työryhmiä, jotka koordinoivat ihmiskaupan ja verkossa tapahtuvien rikkomusten vastaisia toimia. Näillä toimilla tuetaan tavoitetta sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta.

2.2. Yhteistyöohjelma

Oikeusalan yhteistyöohjelma kuvaa poliittisia painopistealueita ja tavoitteita kaudelle 2025–2030.

Sektorin priorisoimia yhteistyöalueita ovat ”pohjoismaisen lainsäädännön yhdenmukaisuus”, ”oikeusvarmuus Pohjolassa” ja ”rikollisuuden ennaltaehkäisy ja torjunta”.

Yhteistyöohjelman laatimiseen ovat osallistuneet Pohjoismaiden neuvosto ja muut keskeiset toimijat.

Yhteistyöohjelma on kaiken oikeusasioiden ministerineuvoston alaisuudessa tehtävän työn ohjausasiakirja. Yhteistyöohjelma hyväksyttiin oikeusasioiden ministerineuvoston (MR-JUST) kokouksessa [pvm], ja se on voimassa 31. joulukuuta 2030 saakka.

Yhteistyöohjelma perustuu Pohjoismaiden ministerineuvoston tehtävään toteuttaa visio, jonka mukaan Pohjolan tulee olla maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Kaikki Pohjoismaiden ministerineuvoston alaiset ministerineuvostot toteuttavat vision tavoitteita kolmen strategisen painopistealueen avulla.

3. Poliittiset painopistealueet

Yhteistyössä keskitytään erityisesti perusedellytyksiin demokratian, luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden ylläpitämiseksi Pohjoismaissa. Vahva ja hyvin toimiva oikeusvaltio on edellytys luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden ylläpitämiseksi Pohjoismaissa, mikä on hyvä pitää mielessä myös jatkotyössä.

Pohjolan lähialueilla on nähtävissä kehitys, jossa perusoikeudet ja -arvot sekä oikeusvarmuus ovat paineen alla. Pohjoismaat voivat torjua tällaista kehitystä yhtenäisenä alueena. Oikeusvaltioperiaate ja hyvin toimiva demokratia, joihin liittyy muun muassa aktiivinen syrjinnän vastainen työ ja perusoikeuksien vahvistaminen, muodostavat kriinkestävän yhteiskunnan perustan, joka tukee kansalaisyhteiskunnan vapautta ja elinkelpoisuutta.

Pohjoismaat ovat digitaalisen kehityksen kärjessä. Digitalisaatio voi lisätä julkishallinnon sekä tuomioistuinten saavutettavuutta ja tehokkuutta, mutta julkisen sektorin digitalisaatioon liittyy myös haasteita, jotka koskevat yksittäisten ihmisten ja yritysten oikeusturvaa. Siksi tämä on alue, jossa tiedon- ja kokemustenvaihto Pohjoismaiden välillä on hyvin tärkeää.

Oikeusalan yhteistyöllä pyritään myös vahvistamaan syrjinnän vastaista työtä ja ihmisten perusoikeuksien suojelua, kuten naisten ja miesten tasa-arvoa, lasten ja nuorten oikeuksia sekä vammaisten ja LGBTI-ihmisten oikeuksia.

Rikollisuus ei tunne rajoja; ei fyysisessä eikä digitaalisessa maailmassa. Rajat ylittävä rikollisuus on kaikkien Pohjoismaiden yhteinen haaste. Siksi pohjoismaisen poliisiyhteistyön lisääminen rajat ylittävän rikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi on yksi oikeusalan yhteistyön painopistealueista.

Monilla Pohjoismailla on haasteita järjestäytyneen rikollisuuden, jengirikollisuuden ja seksuaalirikollisuuden alueilla. Sama koskee myös ihmiskaupan torjuntaa.

Järjestäytyneen rikollisuuden ja jengirikollisuuden torjunnassa on erityisen tärkeää estää törkeitä väkivaltarikoksia, torjua talousrikollisuutta sekä lasten ja nuorten värväämistä rikollisliigoihin. Lisäksi on tärkeää torjua soluttautumista ja muuta asiatonta vaikuttamista viranomaisiin ja julkisiin päättäjiin.

Radikalisoituminen ja väkivallan käyttöön valmiit ääriliikkeet ovat myös Pohjoismaiden yhteisiä haasteita, jotka voivat uhata maiden demokratiaa ja yhteenkuuluvuutta. Antisemitismi ja antisemitistiset viharikokset ovat myös suuri haaste, ja ne ovat osa väkivaltaan turvautuvaa ääriajattelua ja maailmankuvaa. Siksi oikeusalan sektorilla jatketaan yhteistyötä ja kokemustenvaihtoa, joilla voidaan lisätä tietoa näiden ilmiöiden ennaltaehkäisystä ja torjunnasta.

Digitaalinen kehitys on lisännyt tarvetta kiinnittää aiempaa enemmän huomiota rikollisuuteen, jossa internetiä käytetään tekovälineenä. Kyseessä on erityisesti lapsiin kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö, mutta myös verkkohäirintä ja talousrikollisuus. Digitalisaatio tuo mukanaan myös mahdollisuuden kehittää uusia rikostutkimusmenetelmiä. Pohjoismaat hyötyvät yhteistyöstä ja tiedonvaihdosta, ja siksi oikeusallalla on perustettu työryhmiä, joiden tehtävänä on koordinoita toimia tällä alalla muun muassa ihmiskaupan torjunnassa ja kyberrikollisuudessa.

Lähisuhdeväkivalta on kaikkien Pohjoismaiden yhteinen haaste, ja siihen tullaan oikeusalan yhteistyössä kiinnittämään hyvin paljon huomiota. Lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemien on hyvin tärkeää, kun halutaan varmistaa Pohjoismaissa vallitseva turvallisuus ja tasa-arvo sekä suojella erityisesti naisten ja lasten oikeuksia.

Pohjoismaiden toisistaan poikkeava lainsäädäntö synnyttää rajaesteitä, jotka vaikuttavat sekä perheiden että elinkeinoelämän vapaaseen liikkuvuuteen Pohjoismaiden välillä. Siksi oikeusyhteistyön sektorilla pyritään edistämään Pohjoismaiden lainsäädännön yhdenmukaisuutta. Ratkaisevan tärkeitä tässä työssä ovat säännölliset oikeusministerien ja virkamieskomitean kokoukset, joissa tiedonvaihto on jatkuvaa. Sama koskee toistuvia asiantuntijakokouksia perhe- ja rikosoikeuden alalla osana oikeussektorin yhteistyötä.

EU/ETA-oikeuden alan laajentuessa pohjoismaista yhteistyötä tarvitaan eurooppaoikeuden säädösten ja EU-tuomioistuimen päätösten täytäntöönpanoon Pohjolassa. Sama koskee myös muita kansainvälisiä oikeudellisia välineitä, esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimusta ja muita kansainvälisiä sopimuksia. Pohjoismaiden oikeusministerien vastuulle kuuluu myös yhteistyö asioissa, jotka Pohjoismaissa yleensä kuuluvat oikeusministeriöiden alaisuuteen.

Oikeusalan yhteistyötä tehdään vuosittaisissa ministerikokouksissa, virkamieskomiteoissa ja pysyvissä työryhmissä. Lisäksi sektori rahoittaa seminaareja ja verkostoja, joissa vaihdetaan tietoa asiantuntijoiden ja alan toimijoiden kesken hyvin monelta eri alueelta. Oikeussektori rahoittaa myös tutkimuksia ja selvityksiä, joiden perusteella voidaan jatkaa työtä Pohjoismaiden kesken. Näissä yhteyksissä mukana ovat usein myös Viro, Latvia ja Liettua, minkä vuoksi on perustettu kontaktiryhmä (Nordic Baltic Contact Group), joka koostuu Pohjoismaiden ja Baltian maiden virkamiehistä ja kokoontuu mandaattinsa mukaan vuosittain. Pohjoismaiden ja Baltian maiden oikeusministerit tapaavat joka toinen vuosi.

Oikeusasioiden ministerineuvosto on päättänyt seuraavista oikeusalan tavoitteista ja osatavoitteista kaudelle 2025–2030. Poliittiset painopistealueet ohjaavat kaikkea oikeusalan toimia pohjoismaisessa yhteistyössä.

3.1. Kilpailukykyinen Pohjola

Tavoite 1: Pohjoismaiden lainsäädännön yhdenmukaisuus

Pohjoismaiden lainsäädännön yhdenmukaisuutta tulee edistää. (Tämä tavoite tukee myös strategista painopistealuetta sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta.)

Osatavoitteet:

- 1.1. Pyritään ennaltaehkäisemään ja torjumaan Pohjoismaiden välillä olevia rajaesteitä, jotka perustuvat maiden toisistaan poikkeavaan lainsäädäntöön.
- 1.2. Varmistetaan, että Pohjoismaat jakavat tietoa lainsäädännöstään ja perehtyvät muiden maiden lainsäädäntöön lainvalmistelun yhteydessä.

3.2. Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Tavoite 2: Vahvat hyvin toimivat oikeusvaltiot ja demokratia Pohjoismaissa

Oikeusvarmuuden tulee toteutua kaikkien kansalaisten ja yritysten kohdalla ja kaikkien perusoikeuksia tulee suojella.

Osatavoitteet:

- 2.1 Lisätään tietoa ja ymmärrystä digitalisaation mukanaan tuomista seurauksista, kun sen avulla tehostetaan viranomaisten ja tuomioistuinten toimintaa esimerkiksi tekoälyn avulla. Samalla on syytä kiinnittää erityistä huomiota kansalaisten ja yritysten oikeusturvan varmistamiseen ja vahvistamiseen Pohjoismaissa.
- 2.2. Huolehditaan kaikkien pohjoismaalaisten oikeusvarmuuden toteutumisesta ja suojellaan perusoikeuksia, mukaan lukien naisten ja miesten tasa-arvo sekä lasten ja nuorten oikeudet.
- 2.3. Tuetaan työtä oikeusvarmuuden ja demokratian vahvistamiseksi kiinnittäen erityistä huomiota oikeusjärjestelmän ja demokratian kriisinkestävytyteen sekä kansalaisyhteiskunnan roolin vahvistamiseen tässä yhteydessä.

Tavoite 3: Rikollisuuden ennaltaehkäisy ja torjunta:

Vahvalla pohjoismaisella yhteistyöllä ennaltaehkäistään ja torjutaan rikollisuutta.

Osatavoitteet:

- 3.1. Lisätään tietoa, kokemustenvaihtofoorumeita ja tunnistetaan kehittämistarpeita rikollisuuden, terrorismin ja radikalisaation ennaltaehkäisemisessä ja torjunnassa sekä

tehdään yhteistyötä tutkintamenetelmien kehittämiseksi noudattaen EU-lainsäädäntöä ja muita kansainvälisiä oikeusvälineitä.

3.2 Vahvistetaan yhteistyötä, jolla ennaltaehkäistään ja torjutaan järjestäytyntä rikollisuutta ja jengirikollisuutta, erityisesti talousrikollisuutta, estetään lasten ja nuorten värväminen rikollisuuden pariin sekä torjutaan asiatonta viranomaisiin ja julkisiin päättäjiin kohdistuvaa vaikuttamista.

3.3. Kehitetään ja vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä ihmiskaupan ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi sen muodosta riippumatta.

3.4. Vaihdetaan tietoa ja kokemuksia rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä toiseen maahan ja mahdollisuudesta helpottaa oman maan vankiloiden paikkapulaa.

3.5. Keskitytään lähisuhdeväkivallan torjunnan vahvistamiseen ja tuetaan sen ennaltaehkäisemistä, mukaan lukien sukupuolistunut väkivalta ja lapsiin kohdistuva kaltoinkohtelu.

3.6 Edistetään kokemustenvaihtoa ja yhteispohjoismaista työtä verkkorikollisuuden torjunnassa kiinnittäen erityistä huomiota verkossa tapahtuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä lasten verkkoturvallisuuteen noudattaen EU-lainsäädäntöä ja muita kansainvälisiä oikeudellisia välineitä.

4. Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kausi jaetaan kahteen kolmivuotiseen työsuunnitelmaan, jotka kattavat vuodet 2025–2027 ja 2028–2030.

Yhteistyöohjelma arvioidaan kauden puolivälissä, ja ministerineuvosto voi arvioinnin perusteella tarkistaa ohjelmaa ja kerätä näkemyksiä jälkimmäisen kauden työsuunnitelman laatimiseen.

Lisäksi pääsihteeri ja ministerineuvosto arvioivat jatkuvasti sektorilla tehtävää työtä.